

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИЦТВО
ADMINISTRACIJA
НАЛАЗ СР
У ШТАМПАРИЈИ
ГУТЕНБЕРГ

Број 5 паре

Излазе сваки дан

Србија и Бугарска

Код нашега света има грудно много наивности и оптимизма у посматрању проблема које је данашњи рат истакао на дневни ред. Нитим, та наивност и безбriжност није толико велика — и толико неоправдана — као у односима према Бугарској.

Ретко ко разуме данашњу неутралност Бугарске. Има их који верују да је то неутралност ради неутралности, и да је Радославов чува само зато што неће никако рат. Испало би према томе да никде нема толико пацифиста као из челу Бугарске, и да влада либералне коалиције, у којој има и стамбуловиста, може да конкурише по својој мирољубљивости и самим сопијалистима.

Други већ нису толико наивни. Они слуте да се нешто иза те неутралности крије. Они назиру комешање таласева под мирном и глатком површином, и они осећају извесну зебљу и бојазан. Али то је све. Даље од тога не могу да виде и осете. И, не скватајући потпуно опасност, они је самим тим брзо заборављају. С времена на време, кад им падне поглед и на ту страну, преко њиховог чела пређе један облак; али после тога као да већ ништа није ни било. Њима је држање Бугарске загонетно, а пошто их мрзи да решавају загонетке, они чекају да се та загонетка сама реши.

Митим, и ако није отворено, држање Бугарске није ипак ни загонетно. Методи, њене политичке, додуше, још се не знају; али се зато може јасно видети њен циљ. Не може се још оценити — и вероватно да ни сами бугарски управљачи то још не знају — с ким ће се наш сусед борити; али се већ одавно може знати за шта ће се он борити. Да ли ће Бугарска прићи Четврном Споразуму? или Двојном Савезу? — то је збила у питању. Али шта она тражи, то више није у питању.

Бугарска има аспирација на разним странама; али пре свега ивице свега, она оже Маједонију. Она на Маједонију — с правом или без права: то је питање у које се нећемо упуштати — има отприлике онако исте упорне претензије као и ми на Босну и Херцеговину. Целокупна њена националистичка и шовинистичка идеологија наштимована је у том правцу, и пре ће се Бугарска измирити са сваким другим губитком него ли са овим. А пошто данас Србија држи највећи део Маједоније у својим рукама,

Бугарска у овој европској кризи не скида никако ока са Србијом.

И цела њена неутралност има да јој послужи само томе циљу. Држећи се на страни, у резерви, са пола милиона свежих и сигурних бајонета, Бугарска стоји и пушта да јој две зараћене европске групе постепено подижу лицитацију док не подигну на ону суму коју она оче. И погрешно је кад се мисли да јој ово „оклевање“ сваким даном убија цену! Напротив, као што нам сама факта говоре, оно јој само подиже цену и повећава шансеве. А то је и сасвим разумљиво у овој оригиналној међународној ситуацији у којој су се велике силе безмalo парализовале. Оне се све већима узајамно обеснажују, и све се више иде томе да у тој приближној равнотежи моћи, управо чмоћи, велике сице постају мале и маље постају велике.

С киме ће Бугарска? Са оним који јој загарантује Маједонију! Учили ли то Двојни Савез: лепо! Учили ли то Четврни Споразум — још лепије! Њој је то безмalo свеједно; њој је средство споредно; за њу је циљ главно.

А немадне ли се изгледа за то ни на једној ни на другој страни, она ће у последњем моменту, сама, својом снагом, урадити оно за што данас тражи пристанак великих. У сваком случају она, не мислила се врати кући празних шака, без Маједоније. Неутралност за њу има према томе двојак циљ: или да јој у међусобној сајрничкој конкуренцији двеју зараћених европских група пружи оно што у нормалној међународној ситуацији не би добила; или, ако се у томе не успе, онда да јој очува снагу за онај последњи дефинитиван тренутак, када ће Маједонију зграбити силом и када се на тај њен акт може чинити протест али не може ни са које стране дати отпор.

Мора се признати: у вечној борби око Парисове јабуке, око Маједоније, сорби коју већ десетијама па, и столећима, веде Србија и Бугарска, у овом тренутку шансеви нашега суседа несравњено су бољи.

И то би требао да буде један разлог више за увијавност наших управљача. Често пуга, уступајући добија се више него не уступајући. Жртвовање специјалних интереса на обеима странама једини је спас за обадва братска народа; и место већите и крваве мртве страже на овој и оној страни Тимока и Вардара, треба већ једанпута створити брат-

ску заједницу у којој ћемо и одједнако уживати лепоте и благства нашега Балкана!

НА БРЗУ РУКУ

Тешко питање

Између шоликих других, данашњи рат истакао је на решавање и ово шешко и сложено питање: ко је поштенаја: Влада Илич или Аврам Левић?

Ово шешко питање решавају већ неколико месеци Балкан, орган Владе Илича, и Трибуна, орган Аврама Левића. Али без икаква уседе.

Ја мислим да је то питање немогућно решити, и да оно много веће на оној сушар схоластички проблем: ко је старија: кокошка или јаје? Јер овако питање у шаком односу и сушаре Владе Илич и Аврама Левић: као кокошка и јаје. Сад је само питање ко је од кога произашао.

Моје је уверење да би у решавању тога питања требало најмање дунадесет година. И да сам нешто нека власт у овој земљи, ја бих и Влада Иличу и Авраму Левићу дао по дунадесет година осуђивања од должности ше да о државном трошку решавају било у Пожаревцу било овде код Ниша шај зајмљиви и ингересан јароби.

ЛУЗИТАНИЈА

Резултат комисијске истраге

Објављен је овај извештај суда под председништвом лорда Мерсеја о приликама под којима је учинштина „Лузитанија“. Суд изјављује да је пропаст по-менутог прекоокеанског пароброда и путника на њему изазвана један немачки подморски брод баченим торпедима. Намера подморског брода није била само да потопи брод, него и да изазове смрт путника. Владање посаде било је сасвим на своме месту. На „Лузитанији“ је било 994 Енглеза, од којих је погинуло 584; од 159 Американаца погинуло је 124; сем тога погинуло је 77 путника других народности; 472 лица је спасено. Товар лађе је био обичан, изузев 5000 сандука метака, који су били заведени у записник брода. Ти сандуци су били најешти на предњем делу брода и заузели су отприлике простор 50 метара; сем тога никаквих других експлозива није било на броду.

Немачка влада је навела да је „Лузитанија“ била снабдевена сакривеним топовима и да је на броду било артиљерија и специјалне муниције. Сем тога она наводи да је брод препосио канадске трупе и да је повредио законе Сједињених Америчких Држава. Сви ти наводи су измишљотине и на њем основане. „Лузитанија“ није послала ни топове ни артиљерије, ни специјалну муницију, нити ма какве трупе; она није повредила ницији закон. Напад немачког подморског брода може се карактерисати само речју убиство, с обзиром на умишљену и потпуно неоправдану намеру већијатеља да убија људе. Чак и саме немачке власти тврде, говорећи о ратном закону, да изван сваке сумње постоји увек обавеза, и ако је понекад допуштено увишавати непријатељске трговачке бродове, осигурати живот лица, која се налазе на броду.

Немачка влада је навела да је „Лузитанија“ била снабдевена сакривеним топовима и да је на броду било артиљерија и специјалне муниције. Сем тога она наводи да је брод препосио канадске трупе и да је повредио законе Сједињених Америчких Држава. Сви ти наводи су измишљотине и на њем основане. „Лузитанија“ није послала ни топове ни артиљерије, ни специјалну муницију, нити ма какве трупе; она није повредила ницији закон. Напад немачког подморског брода може се карактерисати само речју убиство, с обзиром на умишљену и потпуно неоправдану намеру већијатеља да убија људе. Чак и саме немачке власти тврде, говорећи о ратном закону, да изван сваке сумње постоји увек обавеза, и ако је понекад допуштено увишавати непријатељске трговачке бродове, осигурати живот лица, која се налазе на броду.

Купујте и читајте „Радничке новине“

Односи на Балкану

Грчка, Румунија и Бугарска

Тан пише: Немачка дипломатија експлоатишући повлачење Руса, коалирала је ове германофилске елементе и бацила их без устезања међу балканске владе. Немачки утицај омета грчки народ да скористи своје последње шансе; грчко јавно мишљење се ијаснило за Четврни Споразум, али његова осећања не могу да постану дела. Изгледа да је Четврни Споразум дефинитивно усвојио све Бранове услове, али догађаји у Грчкој покazuју да треба чекати новољан тренутак. Радославов не захтева предходно уступање Маједоније, као Генадијев, него само осигурања. Радославов тврди, да његов захтев одређености не значи одлагање. Можда би тај утисак дефинитивно ишчезо када би Радославов сам саопштио своје тачне услове.

ЗА ЖЕЛЕЗНИЧАРЕ

Поводом корака наших посланика

На питање наших посланика о тешком стању железничара, г. министар грађевина одговорио им је овим писменим актом.

Г. Г.

Триши Кацлеровићу и Драгиши Лайчевићу народним посланицима

Ниш.

На ваше питање од 17 маја тек год упућено ми преко Народне Скупштине, част ми је одговорити:

1. Питање о давању новчане хране железничарима особљу није мојој надлежности, нити имам буџетске могућности да би га могао решити.

За решавање овог питања предузет је рад код надлежних и надам се да ће ускоро бити новољано решено.

За железничко особље које прима половину плате зато што је на војној дужности, ја сам, да се не би чекало на потребну законску измену, наредио Дирекцији, да такво особље, преведе на положаје сталних службеника које и за време рата ужива целу плату, и Дирекција је извршила превођење свих где законских препрека није било, те тако сад они уживају целу плату и ако се налазе на војној дужности.

2. Плаћање накнаде железничком особљу за ноћни рад предвиђено је чл. 64, о уређењу Железничке Дирекције, по том законском пропису: Станично особље кад врши ноћну службу у станицама јаког саобраћаја добија за ноћни рад на граду и то: чиновници по 2 динара, званичници по 1.50 дина. Служитељи по 1 динар.

Које ће особље и у којим станицама добијати ову награду одређује Министар Грађевина па предлог Железничке Дирекције.

На основу овог законског наређења а по предлогу Железничке Дирекције, од стране мојих предходника оглашено су за станице јаког саобраћаја: Београд, Младеновац, Лапово, Бујарија, Парагин, Ниш и Скопље, и особљу ових станица, кад врше службу ноћу издаје се одређена накнада.

Истина је да поред побројаних станица, сада због изменjenih прилика и развијеног саобраћаја има појачаног саобраћаја и у другим станицама, али дирекција није могла учинити предлог, да се оне све огласе за станице јаког саобраћаја, зато што нема буџетске могућности, да се особљу издаје накнада за ноћни рад.

У колико се ушtedи на позицији одређеној за београдску станицу, која сада не врши ноћну службу, та ће се ушtedа

Национални
Извештаји
БИХАР

издати као накнада особљу оних станица, које ми Дирекција предложи.

Поред овога ја сам 12 маја ове године одобрио правилник, по ком се, од 1. јануара ове године, железничком особљу, које при вршењу службе долази у додир са грађанством, издаје помоћ за одело и то: 50% од вредности онима, који по својој служби одело брже увршавају, а 40% свима осталима. Ова помоћ износи приближно, колико и накнаде за војну службу.

3) Особље које врши службу ван места свог определеног добија дневницу по чл. 63. зак. о уређењу Железничке Дирекције и закону о дневници и попутници државних чиновника и службеника.

4) Железничко особље кажњава се по прописима закона о уређењу Железничке Дирекције и на казне које изрече Дирекција има права јаснати се мена. Ја искам имао много жалби да су новчане казне драконске, а из оних предмета који су ми по жалбама долазили искам могао стећи убеђење да Дирекција изриче драконске казне.

Телесна казна није законом предвиђена вити се од дирекцијских службеника изриче нити применује — а ако би се то десило, тај би био свом строгошћу закона кажњен. Што се тиче тога да који железнички службеник буде од ког не-правично нападнут или тучен, ја сам за случајеве који су ми достављени подигао тужбу код г. Министра Војног као надлежног, а при том га умolio да ради, да се тако што не дешава.

Министар Грађевина,
М. Драшковић

ФЕЉТОН

У маршу...

Друм дугачак, прав као стрела и прашљив, простире се огроман у недоглед и завршава се потово на хоризонту између малених чајавих сеоских кућица лево и десно. Пук маршира у двојним колонама још од синоћ и хита у помоћ форсираним маршем да се стави у борбу.

Подне тек ако је прошло; селом влада подневна тишина азлога поноћној. Са затворено плавога неба припекло сунце, врбе у јендецима са устајалом водом отпуштиле прашљиве гране, друмска прашина као усијана, а ваздух у даљини од неколико метара трепери као дим.

Прегрејан ваздух летњега дана пролама страховита грмљава топова у даљини, која ствара чудну дисхармонију у овоме ведром и прозрачном дану. Тишину која би по кад кад настала у грмљавини прекида касирање метралеза и убрзана, једва се чујући, пушчана пальба. По томе све престане, моментално наступи потпуна тишина: то се врши јуриш, две масе меса и крви бацају се једна на другу бесно и разбијају се као таласи.

Међу људима се води тих разговор. Сва лица бледа и поцрнела од унутрашњег узбуђења, корачају механички, дижући облаке прашине. Сви увиђају колико су лажне фразе које су им говорили пред полазак. Један једини осећај, осећај неизвесности и близости смртимучи све, сваки се стара да одгурне мисли које се саме најрају. Нико не зна да ли ће сутра гледати исто ведро небо и да ли ће моћи осетити живот, свако осећа да сутрашњу ноћ неће дочекати ни половина људи... И како што онај који је осуђен на смрт или се налази пред тешком опасношћу гледа да барем за моменат скрене мисли са тога предмета, тако се и сада дешава код њих: Најмањи предмет и најбеззначајнији догађај су повод озбиљном разговору...

Топови почину опет да грме. И док се њихови акорди разлијавују равницом као река, сунце жури запад, а пук маршира густим колонама у загушљивом, прашљивом ваздуху, журићи да што пре стигне на клање и уђе у смрт...

М. К.

Добровољни прилози

Н. Н. 3 дин. Милан Ђорђевић 2 дин. Радомир Мијутиновић 1.50 дин. Тадомир Лазаревић 1.50 дин. Драгомир Пузић 1 дин. Милан Глишовић 1 дин. Стеван Бурлић 1 дин. Видео Лалић 1 дин. Стеван Станојевић 1 дин. Милутин Симић 1 дин. Станоје Плишовић 1 дин. Миле Мартиновић 1 дин. Миладин Ђокић 0.50 дин. Милорад Мандић 0.50 дин. Драгојло Јовановић 0.50 дин. Живко Крстић 0.50 дин. Обрада Илић 0.50 дин. Ђојко Ковачевић 0.50 дин. Милутин Миљковић 0.50 дин. Раде Жуњић 0.50 дин. Јован Антонијевић 0.50 дин. Фабијан Бруменић 0.50 дин. Владимира Јојић 0.50 дин. Драгутин Вукотић 0.50 дин. Ђорђе К. стадић 0.50 дин. Јован Деспотовић 0.50 дин. Петар Радовић 0.50 дин. Живан Јојић 0.50 дин. Драгомир Јовановић 0.50 дин.

Миљко Бојић 0.40 дин. Максим Николић 0.40 дин. Драгомир Недељковић 0.40 дин. Никола Симовић 0.30 дин. Михаило Лазаревић 0.30 дин. Божа Филиповић 0.20 дин. Милорад Вукадиновић 0.20 дин. Милија Јовановић 0.20 дин. Живко Маринковић 0.20 дин. Станоје Матић 0.20 дин. Живојин Марковић 0.20 дин. Цветко Гловинић 0.20 дин. Војислав Вујић 0.20 дин. Родолјуб Парубровић 0.20 дин. Рајко Зекавица 0.20 дин. Мита Радосављевић 0.20 дин. Анарија Тутмијер 0.20 дин. Драги Јовановић 0.20 дин. Вејмир Петровић 0.20 дин. Чедомир Драгић 0.20 дин. Јоаким Јоакимовић 0.20 дин. Миле Митровић 0.20 дин. Так Петровић 0.20 дин. Наум Николовић 0.10 дин. Ова је сумрак послала за Туцовићев фонд и пола за Радничке Новине.

Шала и спрђња

Ново стратешко правило

Хинденбург из Никојевића поставио је у Балкану, број 186, ову генијалну стратегију Хинденбурга из Никојевића? А они не сигурано дознати пошто, као што сам вас још раније известио, цар Вильем чита Балкан. Онај не они почети одмах измишљају Берлин и Беч; и једнога дана билеген са европскога бојишта гласиће овако:

„Немци мame Русе измишљују се у победоносном маршу ка Берлину, док они мame Немце измишљују ка Петрограду. Аустријанци току Србе измишљују ка Шлезији, али им Срби реванширају измишљују ка Битољу. Французи су се већ дотепали Бердов, а Енглези су сконцентрисали свеје добровољце код Лондона, спремни да диктују мир Немцима.“

После овога не треба пишти више да вас забљађује на плаши: победоноси су у ствари они који беже, тојест измишљу; а побеђени су они који оставају.

Војвода Путник, чији је прочитан овај чланак свога конкурента из Никојевића, одмах је на основи те нове стратешке формуле спремио плац

за нов упад у Аустрију: упад ће се извршити тамо негде код Скопља. А Жоффр је већ издао наредбу да се преће с оне стране Марве и да цела француска армија заузме положај код Пиринеја.

Најразличнији су, међутим, били Талијани. Кад им је генералисим Кадерна, у облику дасчије наредбе, саопштио сајржину чланка у 186 броју Балкану, они су сви почели башти каше у вис од усхићења и узвинавати: „Евива Крст! То је наша вјаја дашића тактика: само што нисмо умели да је формулешмо тако лепо и тако убедљиво“. И већ су преузете све мере да се Аустријани употребе на тај начин што ће се талијанске армије измаћи, у одушевљењу машу, чак до Бринзизе.

Јест, али шта немо ако и Немци у Аустријани дозналу за ову генијалну стратегију Хинденбурга из Никојевића? А они не сигурано дознати пошто, као што сам вас још раније известио, цар Вильем чита Балкан. Онај не они почети одмах измишљају Берлин и Беч; и једнога дана билеген са европскога бојишта гласиће овако:

„Немци мame Русе измишљују се у победоносном маршу ка Берлину, док они мame Немце измишљују ка Петрограду. Аустријанци току Србе измишљују ка Шлезији, али им Срби реванширају измишљују ка Битољу. Французи су се већ дотепали Бердов, а Енглези су сконцентрисали свеје добровољце код Лондона, спремни да диктују мир Немцима.“

И како ће се онда решити на чијој је страни победа? Остаје само ово: да једна међувародна коалиција, са Крстом Цивићем на челу, измири које највише километара измакао, па се најубље појавио у своју територију томе ће Хинденбург из Никојевића издати диплому да је победилац Европскога Рата.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРГА)

СИНОБИНИ ТЕЛЕГРАМИ

Енглески губитци

Беч, 7. јула. — Јављају из Лондона да је Аскит у Доњем Дому објавио, да укупни губитци сувоzemne војске и морнарице у Дорданелима износе до сада 8083 погинула, 26814 рањена и 7536 несталих.

Бугарска прети?

Париз, 9. јула. — Многи листови претпостављају чланак бугарског листа „Народна Права“, налазени да је ирешења

Енглеска даје угља и неутралнима

Беч, 7. јула. — Неутралчи бродови добијају у Енглеској довољну количину угља да стигну у ноћије пристаниште. Кор: Биро.

Лојд Џорџ конферише са рударима

Беч, 7. јула. — Телеграфишу из Лондона да је Лојд Џорџ ошишо са министром Хендersonом и Ренсеменом у Кардиф, да шамо конферише са изасланицима мијера.

Француска опомиње Румунију

Париз, 7. јула. — „Журнал де Деба“ доказује да је дужност Румуније, према хашким конвенцијама, да забрави провоз мунидије.

Радославовљев интервју

Париз, 7. јула. — „Тан“ објављује декларације, које је Радославов учанио његовом кореспонденту. Бугарска неће остати увек неутрална, казао је председник бугарског министарства, али да би ушла у рат захтева осигурање, да ће бугарске аспирације бити дефинитивно остварене. Односи са Румунијом, наставио је Радославов, задовољавајући су и сада само уговором са Четвртним Споразумом, а не са Србом; Бугарска политичка оријентација је непрестано је иста; нови елеменат је да нас јесте реорганизована и спремна војска.

Талијани код Соче

Рим, 7. јула. — Званичан коминике од 7. јула. — Дуж целога фронта Соче снажна офанзива наших трупа наставила се јуче са напредовањем, нарочито на висоравни Краса. Предвече смо тамо овојији још ровова и задобили заробљеника, од којих пет официра. И поред умора од упорне и жестоке борбе, наше трупе су успеле до увече да се брзо утврде на остојеним положајима и да на њима даду отпора противнападима. Преконоћ, наша се акција наставила. На осталом фронту ситуација је ненпромењена.

Дело једног Енглеза

Петроград, 10. јула. — Командант једнога енглеског подморског брода Макс Донтон, који је потопио и торпедовао од почетка рата у северном и Балтичком Мору осам немачких ратних брода, од којих један линијски типа „Дејчланд“ одликован је орденом Св. Ворћа четвртог степена.

Ставе на руском фронту

Петроград, 9. јула. — Саопштење главног генералштаба. — У области Шавли непријатељ се групише на железничкој прузи западно од друма Митава—Шавли. У области с оне стране Немена водили су се 8. јула огорчене бојеви на реци Ејсији, југозападно од Ковна. Из фронту Нарева у области мостобрана на Лид Рожан водили су се огорчене бојеви. Козаци су код села Мрочка и Вкавка за време против напада исекли у помамном нападу једну немачку чету.

На левој обали Висле наше трупе држе фронт Блоне—Надаржин и предње положаје Ивангорда. Борба између Висле и Буга постала је 8. јула поново веома огорчена. Непријатељ концептира главне напоре у правцима Балжице—Травники—Војсланице—Грбешов. Неколико села и висова прелазе из рuke у руку. На Бугу се воде огорчене борбе од Крилова до Добротвора. На широком фронту узводно од Сокала очистили смо десну обалу Буга од непријатеља и заробили у селу Погоржице око 1500 људи.

Црногорски министар војни

Цетиње, 9. јула. — Краљ је на место дивизија, генерала Јанка Вукотића, председника владе, наименовао за министра војног бригадира Машана Божковића, команданта четврте дивизије. Дивизија Вукотић остаје на положају председника министарског савета без портфеля.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Ставе на руском фронту

Петроград, 10. јула. — (Радиограм). — Коминике главног генералштаба од 9. јула: Руси у Польској настављају успешно своју тактичну дефансиву. На десној обали Нарева и у правцу Лублина код Крвела одбили су немачке нападе. На обеима обалама Вјешти воде се огорчене борбе. Немци су претрпели знатне губитке. У области Буга према Лутовицку и Сокалу Руси су, изцеравајући непријатељске одреде који су били прешли на десну обалу реке, задобили око 1000 заробљеника.

У средњој Польској непријатељ је нападао без успеха у правцу Њевашеве. Ситуација је добра и генералисим